[2025] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 363: 2025 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ. 145

ਵਾਹਿਦ

ਬਨਾਮ

ਐਨਸੀਟੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ

(2020 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 201)

04 ਫਰਵਰੀ 2025

[ਪਾਮਿਦੀਘੰਟਮ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਸਿਮਹਾ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਮਿਸ਼ਰਾ, * ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ

ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਡਬਲਯੂ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 392 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ 397 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਏ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 392 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ 397 ਅਤੇ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25(1) ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਿਰਲੇਖ

ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860 – ਐਸ.ਐਸ.392, 397, 411 – ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 – ਐਸ.25 – ਮੁਕੱਦਮਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ (ਪੀਡਬਲਯੂ -1) ਨੂੰ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਸੇਵਾ (ਮਿੰਨੀ ਬੱਸ) ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ਸੀ - ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਡਬਲਯੂ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 392 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ ਧਾਰਾ 397 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 392 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 25 (1) ਤਹਿਤ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ - ਦੋਵਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ - ਸਹੀ:

ਆਯੋਜਿਤ: ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ 3.12.2011 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਸੇਵਾ ਦੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਲੁੱਟਿਆ ਸੀ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਿਰਫ ਲੁੱਟ ਦਾ ਸਬੂਤ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਉਹ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ - ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਜਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ - ਮੁਕੱਦਮਾ ਬਹੁਤ ਸੌਖਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ, 5.12.2011 ਨੂੰ, ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਨੇ ਖੁਦ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਡੀਟੀਸੀ ਬੱਸ ਡਿਪੂ ਨੇੜੇ ਖੜ੍ਹੇ ਦੇਖਿਆ; ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ; ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸਕ੍ਰੂ ਡਰਾਇਵਰ ਸਮੇਤ ਹਥਿਆਰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

---

* ਲੇਖਕ

ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਮਕਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ - ਉਪਰੋਕਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨ (ਭਾਵ, ਬੱਸ ਡਿਪੂ) ਵਿਖੇ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਇੱਕ ਥਾਣੇ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਉਹ ਵੀ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ, ਚਾਰਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਜੋ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 5.12.2011 ਨੂੰ ਰਾਤ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਸਰਦੀਆਂ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਬਹੁਤ ਅਜੀਬ ਸਮਾਂ ਸੀ - ਅਜਿਹੀ ਕਹਾਣੀ ਅਸੰਭਵ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -1, ਜੋ ਵਸਨੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਲੁੱਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇੰਨੀ ਦੇਰ ਰਾਤ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਲੁੱਟੇ ਹੋਏ ਮੋਬਾਈਲ ਦੀ ਖਰੀਦ ਬਾਰੇ ਰਸੀਦ ਸੌਂਪਣ ਲਈ - ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ - ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਤੋਂ ਬੱਸ ਡਿਪੂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੈ - ਪੀਡਬਲਯੂ -10 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਦੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਥਾਣੇ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਰੈੱਡ ਲਾਈਟ 'ਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਨੂੰ ਮਿਲੀ - ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -13 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ (ਭਾਵ, ਪੀਡਬਲਯੂ -1) ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਥਾਣੇ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਬੱਸ ਡਿਪੂ ਵਿਖੇ, ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ - ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਦਾ ਸਟੇਟਮੈਂਟ-ਇਨ-ਚੀਫ ਵੀ ਪੀਡਬਲਯੂ -13 ਵਰਗੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਹੈ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਥਾਣੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਮੁੱਖ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ, ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸੰਚਿਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 'ਤੇ, ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਟੈਸਟ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਦਾ ਬਿਆਨ 28.05.2013 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਯਾਨੀ ਘਟਨਾ ਦੇ 16 ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ - ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਗੋਦੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਦੋ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਸਾਲ 2015 ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਦੌਰਾਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ, ਯਾਨੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਲਗਭਗ 4 ਸਾਲ ਬਾਅਦ - ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਪੀਡਬਲਯੂ -6 ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ 06.12.2011 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਲਾਕ-ਅੱਪ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਉਸਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਵੇਰੇ 07:30 ਵਜੇ ਬੁਲਾਏ ਬਿਨਾਂ ਥਾਣੇ ਗਿਆ ਸੀ-

ਵਾਹਿਦ ਬਨਾਮ ਐਨਸੀਟੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ

ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ - ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਤਿੰਨ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹਨੇਰਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਗੋਦੀ ਦੀ ਪਛਾਣ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੁੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। [ਪਾਰਸ 13, 15, 16, 18, 20, 22, 23, 24]

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 – ਜਦੋਂ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

ਆਯੋਜਿਤ: ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਕੇਸ ਹੈ - ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ (ਏ) ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਸੁਰਾਗ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ; (ਬੀ) ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ (ਸੀ) ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ - ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਲੁੱਟੀ ਗਈ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਖੋਜ / ਬਰਾਮਦਗੀ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 14]

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ **[2022] 9 ਐਸਸੀਆਰ 452: (2023) 2 ਐਸਸੀਸੀ 353 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।**

ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860; ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959; ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973

ਕੀਵਰਡਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਡਕੈਤੀ; ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਲੇਖ ਦੀ ਖੋਜ; ਲੇਖ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ; ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ; ਡਾਕ ਪਛਾਣ; ਟੈਸਟ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ; ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ।

ਡਿਜੀਟਲ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕੇਸ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2020 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 201

2017 ਦੇ ਸੀਆਰਐਲਏ ਨੰਬਰ 1015 ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 15.11.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ

ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰੀ

ਫੁਜ਼ੈਲ ਅਹਿਮਦ ਅਯੂਬੀ, ਇਬਾਦ ਮੁਸ਼ਤਾਕ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਕਾਂਕਸ਼ਾ ਰਾਏ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗੁਰਨੀਤ ਕੌਰ, ਪ੍ਰਵੀਨ ਚਤੁਰਵੇਦੀ, ਪ੍ਰਵੀਨ ਚਤੁਰਵੇਦੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੋਤੀ ਚਤੁਰਵੇਦੀ, ਤਰੁਣ ਕੁਮਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਚਿਰਾਗ ਐਮ ਸ਼ਰਾਫ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ / ਆਦੇਸ਼

ਫੈਸਲਾ

ਮਨੋਜ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.

1. ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 15.11.2018 ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ 2017 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1015 ਅਤੇ 2017 ਦੇ 1132 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੇ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ-04 (ਸ਼ਾਹਦਰਾ), ਕੇਕੇਡੀ ਅਦਾਲਤਾਂ, ਦਿੱਲੀ (ਭਾਵ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ) ਮਿਤੀ 16.08.2017 ਨੂੰ 2014 ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 78 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।
2. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰਾਂ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ, 18602 ਦੀ ਧਾਰਾ 392/397/411 ਅਤੇ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 19593 ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਤਹਿਤ 2011 ਦੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਨੰਬਰ 512 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਥਾਣਾ ਨੰਦ ਨਗਰੀ, ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।
3. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਾਹਿਦ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 392 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 397 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਧਾਰਾ 411 ਆਈਪੀਸੀ ਤਹਿਤ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 392 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 397 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵਾਹਿਦ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਅਤੇ 5000 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਅਤੇ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਡਿਫਾਲਟ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

---

1 ਹਾਈ ਕੋਰਟ

2 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.

3 ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅੰਸ਼ੂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 392 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 397 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਅਤੇ 5,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਡਿਫਾਲਟ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 (1) ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਅਤੇ 2,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਅਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਡਿਫਾਲਟ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

4. ਦੋ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਰਿੰਦਰ ਅਤੇ ਆਰਿਫ ਵੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

5. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਾਹਿਦ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿਰੁੱਧ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

6. ਆਪਣੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਖਾਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਦੁਖੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

<u>ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੇਸ</u>

7. ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਈਏ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।

8. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਬੇਲੋੜੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ (ਪੀਡਬਲਯੂ -1) ਚਾਰ ਹੋਰ ਯਾਤਰੀਆਂ, ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਕੰਡਕਟਰ ਨਾਲ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਸੇਵਾ (ਇੱਕ ਮਿੰਨੀ ਬੱਸ) ਵਿੱਚ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ 03.12.2011 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 11:25 ਵਜੇ, ਗਗਨ ਸਿਨੇਮਾ ਨੇੜੇ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵਾਹਨ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਾਰਾਂ ਨੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਕੂਆਂ, ਸਕ੍ਰੂ ਡਰਾਇਵਰ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ ਨਾਲ ਧਮਕਾਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਬਾਈਲ ਅਤੇ ਨਕਦੀ ਲੁੱਟ ਲਈ ਅਤੇ ਵਾਹਨ ਤੋਂ ਉਤਰ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਰਾਈਵਰ ਯਾਤਰੀਆਂ/ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਨੇੜਲੇ ਪੁਲਿਸ (ਪੀ.ਸੀ.ਆਰ.) ਕੋਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 512/2011 ਵਜੋਂ ਨੰਦ ਨਗਰੀ, ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਰਸਮੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ।

9. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੀਡਬਲਯੂ-13 ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨੰਦ ਨਗਰੀ ਵਿਖੇ ਡੀਟੀਸੀ ਬੱਸ ਡਿਪੂ ਨੇੜੇ 05.12.2011 ਨੂੰ ਚਾਰਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਮੁਤਾਬਕ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਰਿੰਦਰ ਉਰਫ ਭੋਲਾ (ਗੈਰ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਕੋਲ ਚਾਕੂ, ਅੰਸ਼ੂ (ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 202/2020 ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ) ਕੋਲ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ, ਆਰਿਫ (ਗੈਰ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਕੋਲ ਬਟਨ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਚਾਕੂ ਸੀ ਅਤੇ ਵਾਹਿਦ (ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 201/2020 ਵਿਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਕੋਲ ਸਕ੍ਰੂ ਡਰਾਇਵਰ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੁਝ ਨਕਦੀ ਵੀ ਸੀ। 6.12.2011 ਨੂੰ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੁਲਜ਼ਮ ਨਰਿੰਦਰ ਅਤੇ ਆਰਿਫ ਯਾਨੀ ਗੈਰ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਲੁੱਟੇ ਗਏ ਮੋਬਾਈਲ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

10. ਅਸੀਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸੁਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

<u>ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਲੀਲਾਂ</u>

11. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਘਟਨਾ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ; ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ; ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਚਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਸਨ; ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਟੈਸਟ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਹੋਰ ਯਾਤਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਲੋਂ ਲੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਕੋਈ ਸਾਮਾਨ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ; ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਚਾਕੂ, ਸਕ੍ਰੂ ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਪੀਡਬਲਯੂ -2, ਪੀਡਬਲਯੂ -3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 12, ਜੋ ਉਸੇ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੁੱਟ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ; ਪੀਡਬਲਯੂ -14, ਜੋ ਉਸ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਨੇਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ; ਅਤੇ, ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹਨ ਜੋ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

<u>ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ</u>

12. ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਸਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮਕਸਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -1, ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -6 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 136 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।

<u>ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ</u>

13. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 3.12.2011 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਸੇਵਾ ਦੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਲੁੱਟਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਕੂ, ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ ਅਤੇ ਸਕ੍ਰੂ ਡਰਾਇਵਰ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇ ਕੇ ਨਕਦੀ ਅਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨਾਂ ਵਰਗੇ ਸਾਮਾਨ ਲੁੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕੱਠੇ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਐਫਆਈਆਰ ਅਤੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ (ਯਾਤਰੀ, ਕੰਡਕਟਰ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਸੇਵਾ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ) ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਘਟਨਾ ਦੀ ਐਫਆਈਆਰ ਪਹਿਲੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਿਰਫ ਲੁੱਟ ਦਾ ਸਬੂਤ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਉਹ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ।

14. ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਕੇਸ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ (ਏ) ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਸੁਰਾਗ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ; (**ਬੀ**) ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ (**ਸੀ**) ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਲੁੱਟੀ ਗਈ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਖੋਜ/ਬਰਾਮਦਗੀ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਉਹ ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ

15. ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਜਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੇਸ ਬਹੁਤ ਸੌਖਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ, 5.12.2011 ਨੂੰ, ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਨੇ ਖੁਦ ਨੰਦ ਨਗਰੀ ਵਿਖੇ ਡੀਟੀਸੀ ਬੱਸ ਡਿਪੂ ਨੇੜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹੇ ਦੇਖਿਆ;

ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ; ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸਕ੍ਰੂ ਡਰਾਇਵਰ ਸਮੇਤ ਹਥਿਆਰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਮਕਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਸੀ।

16. ਘਟਨਾ ਦੇ ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਚਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੱਸ ਡਿਪੂ) 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਇਕ ਥਾਣੇ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਉਹ ਵੀ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ, ਇੰਨੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 5.12.2011 ਨੂੰ ਰਾਤ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਰਦੀਆਂ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਅਜੀਬ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੇ ਗਵਾਹ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੋਬਾਈਲ ਖਰੀਦ ਰਸੀਦ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਥਾਣੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਅਜਿਹੀ ਕਹਾਣੀ ਅਸੰਭਵ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -1, ਜੋ ਨੰਦ ਨਗਰੀ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਲੁੱਟ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਦੇਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਲੁੱਟੇ ਗਏ ਮੋਬਾਈਲ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦੀ ਰਸੀਦ ਸੌਂਪਣ ਲਈ. ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਚੌਕਸ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਇੱਕ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਬੂਤ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੁੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਆਂ) ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 411 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

17. ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਬਾਰੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਧਿਆਨ ਪੂਰਵਕ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -10 (ਭਾਵ, ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਮੁਰਸਲੀਨ, ਪੀਐਸ ਨੰਦ ਨਗਰੀ ਵਿਖੇ ਤਾਇਨਾਤ) ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -13 (ਭਾਵ, ਕੇਸ ਦੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ) ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅੰਤਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੱਸ ਡਿਪੂ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ -10 (ਐਚਸੀ ਮੁਰਸਲੀਨ) ਨੇ ਕਿਹਾ:

"5/12/2011 ਨੂੰ, ਮੈਂ ਪੀਐਸ ਨੰਦ ਨਗਰੀ ਵਿਖੇ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ, ਉਸ ਦਿਨ, ਮੈਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਈਓ ਇੰਸ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ, ਐਸਆਈ ਰਾਜੀਵ, ਸੀਟੀ ਕੁਸ਼ਲ ਪਾਲ, ਸੀਟੀ ਜਸਵੀਰ ਨਾਲ ਰੈੱਡ ਲਾਈਟ ਨੰਦ ਨਗਰੀ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਬੱਸ ਡਿਪੂ ਨੰਦ ਨਗਰੀ ਨੇੜੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਨੰਦ ਨਗਰੀ ਬੱਸ ਡਿਪੂ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬੱਸ ਡਿਪੂ ਨੇੜੇ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਉਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਪੀਡਬਲਯੂ -13, ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ (ਭਾਵ, ਕੇਸ ਦੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ) ਨੇ ਕਿਹਾ:

"5.12.2011 ਨੂੰ, ਮੈਂ ਥਾਣਾ ਨੰਦ ਨਗਰੀ, ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਐਸਆਈ ਰਾਜੀਵ, ਐਚਸੀ ਮੁਰਸਲੀਨ, ਸੀਟੀ ਜਸਵੀਰ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲ ਪਾਲ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨਾਲ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਥਾਣੇ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨੰਦ ਨਗਰੀ ਡੀਟੀਸੀ ਡਿਪੂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਖ ਸੜਕ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਨੇ ਚਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਆਰਿਫ, ਵਾਹਿਦ, ਨਰਿੰਦਰ ਉਰਫ ਭੋਲਾ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ੂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਅੱਜ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਸੇਵਾ ਬੱਸ ਵਿੱਚ ਲੁੱਟਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨੰਦ ਨਗਰੀ ਤੋਂ ਗੋਲ ਚੱਕਰ, ਲੋਨੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਸਟਾਫ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੀਡਬਲਯੂ -1 (ਭਾਵ, ਇਮਤਿਆਜ਼) ਦੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ-ਇਨ-ਚੀਫ ਉੱਪਰ ਦੇਖੇ ਗਏ ਪੀਡਬਲਯੂ -13 ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ-ਇਨ ਚੀਫ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ:

"ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਦੀ ਰਸੀਦ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਮੈਂ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਇਹੀ ਐਕਸ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 / ਸੀ ਹੈ ਜੋ ਬਿੰਦੂ ਏ ਤੇ ਮੇਰੇ ਦਸਤਖਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ. ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਥਾਣਾ ਸਦਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਚਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਦ ਨਗਰੀ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ।

ਮੈਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੰਦ ਨਗਰੀ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਤੁਰੰਤ ਉੱਥੇ ਗਈ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਚਾਰਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ।

18. ਉਪਰੋਕਤ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਤੋਂ ਬੱਸ ਡਿਪੂ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿੱਥੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੈ ਜੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਟੀਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਪੀਡਬਲਯੂ-10 ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਦੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਥਾਣੇ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਨੰਦ ਨਗਰੀ ਦੀ ਰੈੱਡ ਲਾਈਟ 'ਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਨੂੰ ਮਿਲੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -13 ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ (ਭਾਵ, ਪੀਡਬਲਯੂ -1) ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਥਾਣੇ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਬੱਸ ਡਿਪੂ ਵਿਖੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦਾ ਬਿਆਨ ਵੀ ਪੀਡਬਲਯੂ-13 ਵਰਗੇ ਹੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੱਸ ਡਿਪੂ ਨੇੜੇ ਥਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਥਾਣੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਗਈ। ਪਰ ਜੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਸਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਥਾਣੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਥਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਵੱਲੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਸਬੰਧੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਨੇ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਵਿਰੋਧੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਬਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਆਈਓ ਉਸ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਲੈ ਗਏ ਜਦੋਂ ਪੀਸੀਆਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਲੈ ਗਈ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਨੰਦ ਨਗਰੀ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਹ 10 ਤੋਂ 15 ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਆਈ.ਓ. ਨਾਲ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਈ.ਓ. ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ.

ਵਾਹਿਦ ਬਨਾਮ ਐਨਸੀਟੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ

ਮੈਂ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਮਿਲੇਗਾ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਨੇ 5.12.2011 (ਯਾਨੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ) ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ 3.12.2011 ਸੀ।

19. ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ -1, ਜਿਸ ਨੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਨੇ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ:

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਖਾਲੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਬਿਆਨ ਐਕਸ ਪੀਡਬਲਯੂ 1/ਏ 'ਤੇ ਬਿੰਦੂ ਏ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਦਸਤਖਤ ਹਨ, ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਖਾਲੀ ਸੀ।

20. ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸੰਚਿਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਤਰੀਕੇ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਚੌਕਸ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

21. ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੇਚ ਡਰਾਈਵਰ, ਚਾਕੂ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ ਦੀ ਕਥਿਤ ਬਰਾਮਦਗੀ ਅਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ / ਚੀਜ਼ਾਂ ਇੰਨੀਆਂ ਵਿਲੱਖਣ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕੁਝ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਡਾਕ ਪਛਾਣ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ

22. ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਣਜਾਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ,

ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਸਨ।34 ਇਸ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਤ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸੱਤ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ -1, ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -6) ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ। ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਵਿਚੋਂ ਡਰਾਈਵਰ ਸਮੇਤ ਤਿੰਨ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਰਾਤ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ ਸੀ। ਚੌਥੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹਨੇਰਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਪਛਾਣ ਣ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹੈ. ਪੀਡਬਲਯੂ -1, ਜਿਸ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੇ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਟੈਸਟ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਦਾ ਬਿਆਨ 28.05.2013 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਯਾਨੀ ਘਟਨਾ ਦੇ 16 ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

23. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਬਾਕੀ ਦੋ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗੋਦੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਲ 2015 ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਦੌਰਾਨ ਯਾਨੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਲਗਭਗ 4 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -6 ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ 06.12.2011 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਉਸਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਬੁਲਾਏ ਥਾਣੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਵਰਣਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ, ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ 06.12.2011 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 07:30 ਵਜੇ ਥਾਣੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ ਕਿ ਉਹ 06.12.2011 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 07:30 ਵਜੇ ਬਿਨਾਂ ਸੰਮਨ ਦੇ ਥਾਣੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟੈਸਟ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਤਿੰਨ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹਨੇਰਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਗੋਦੀ ਦੀ ਪਛਾਣ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

---

3. ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, (2023) 2 ਐਸਸੀਸੀ 353, ਪੈਰਾ 8 ਦੇਖੋ

ਵਾਹਿਦ ਬਨਾਮ ਐਨਸੀਟੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ

24. ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੁੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਕੇਸ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

25. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ: ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਸਿਰਲੇਖ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ: ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ

ਬੇਦਾਅਵਾ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ/ਨਿਆਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ/ ਨਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Yadwinder Singh
Enrl. No. P/956/2016